

Un monstre que diu la veritat

Cicle comissariat per Pilar Cruz

Für Alle Fälle

Trapalladas, espantallos, farandulos

Del 5 d'abril al 24 de juny de 2019

*Está quieto na palleira, pra que queres o espantallo?,
nós eiqú fanse de calquera maneira.
A roupa que luce é branca ou estampada,
pero nós gastabámola escura porque andabamos
sempre no traballo, e a branca é pros que non traballan,
se non andas cheo de merda toda a vida,
e a escura é máis sufrida.*

Testimonis recollits per l'etnòleg i poeta Emilio Araúxo
a *A roupa gastabámola escura*

Für Alle Fälle, el grup format per Vanesa Castro (la Corunya, 1979) i Iñaki López (Alfajar, València, 1977), ha desenvolupat per a l'Espai 13 una investigació a l'entorn rural gallec que rastreja pràctiques d'autosuficiència tecnològica de baixa complexitat i alta eficàcia.

En el seu periple per llogarets i camins, Für Alle Fälle va entrevistar diverses persones que havien fet invents enginyosos o *trapalladas*. Segons el diccionari de la Real Academia Galega, una trapallada és una cosa mal feta, sense cura ni art, o bé un conjunt de coses sense valor. Aquest significat negatiu és assumit pels mateixos inventors, que, encara que estiguin orgullosos del seu enginy, generalment treuen

importància a les seves creacions, a aquests trastos transformats i adaptats per satisfer les necessitats que apareixen a les cases o en les feines del camp.

Entre les *trapalladas* trobem els *espantallos*, o espantaocells, una de les imatges més mítiques del món rural. Für Alle Fälle troba diverses tipologies d'espantaocells, com ara els que basen el seu funcionament en l'aspecte visual, reforçat de vegades amb algun element reflectant que produeix efectes òptics, reflexos o ombres canviants. Tot i que alguns són antropomorfs, no sempre se ceneixen a aquest model, o ho fan d'una manera molt sintètica. Hi ha, d'altra banda, aquells que es basen en l'aspecte auditiu, fets amb ampolles o altres elements que s'activen amb el vent i produeixen sons que fan fugir els animals. I, per acabar, hi ha aquells la presència diària dels quals serveix perquè l'animal sàpiga que allà hi ha algú o entengui que allò és una casa. Totes aquestes tipologies tenen en comú la senzillesa, la reutilització i l'aprofitament: roba vella, envasos i bidons, bosses i sacs de pinso, cordes, pals i altres elements que són abundants al camp, com ara branques o pinyes.

En aquesta mateixa línia d'aprofitament màxim trobem els *farandulos*, unes figures típiques de l'*entroido* o carnaval gallec d'algunes zones de la Corunya. Es tracta d'unes disfresses elaborades amb el que es té per casa, amb

qualsevol cosa, amb la roba més peculiar que es troba a l'armari, i d'unes caretes fetes amb una mitja, un cobretaula, un drap lligat al cap o un cartró amb dos forats lligat amb una cinta. La indumentària més esbojarrada amb la mínima despesa possible.

Für Alle Fälle ofereix documentació audiovisual i reproduceix a la sala una selecció d'aquests dispositius trobats a l'entorn rural gallec que denoten un gran enginy i una gran creativitat per part dels seus autors, esperonats alguns cops per la manca de recursos, però la majoria de les vegades per la satisfacció de resoldre i de fer per si mateixos. Gairebé no hi ha intenció estètica i inclús són solucions lletges, ja que hi preval l'eficiència i l'utilitarisme per damunt de la bellesa. Aquesta manera de fer està del tot allunyada de l'observació idealitzada i turística del món rural com a entitat exòtica, aferrada al passat, així com de la recuperació comercial de les tradicions.

Aquests inventors-faedors s'allunyen de les tendències acrítiques, boniquistes i paradoxalment neoliberalistes que de vegades adopten alguns corrents, com ara el suprarreciclatge o les neoartesanies. S'allunyen fins i tot del moviment *maker*, amb què podríem fàcilment identificar-los, tot i que hi tenen en comú la resolució de problemes a través de la fabricació d'artefactes. En aquestes pràctiques rurals gairebé no hi ha l'orientació a la comunitat, la generació compartida de coneixement, l'autoconsciència i la creença en el valor social del propi treball que sí que existeixen, en canvi, en l'origen del

moviment *maker* —encara que aquests valors no són del tot reals si no venen acompanyats d'autocrítica sobre la mateixa pràctica i sobre els elements tecnològics. En el context *maker*, amb la seva necessitat de formació especialitzada, la seva dependència de les altes tecnologies i les seves eines de cost elevat, es corre el risc que la fabricació de ginys quedi relegada a la categoria d'afició cara, que resolgui situacions o problemes superficials o es limiti a una esfera endogàmica d'usuaris de poder adquisitiu mitjà-alt.

La proposta de Für Alle Fälle no posa èmfasi en l'observació d'una manca de diners com a estímul per a la inventiva, sinó en la constatació d'un fet molt més valuós: l'existència d'una mirada especial que, davant d'un problema, observa el que té al voltant i proposa una solució intuïtiva, domèstica, una genialitat que no té més resò que el que rep del seu entorn. Es tracta d'una actitud d'autosuficiència i decreixement genuí, i d'una mostra que l'enginy humà no necessita com a condició *sine qua non* grans maquinàries, sinó que es pot servir d'una mescla de sabers tradicionals, sentit comú i imaginació.

Estetitzar i homogeneïtzar la creativitat o posar la tecnologia d'alt cost en una posició dominant respecte a la resta de factors que requereix la creació pot apagar el veritable sentit de l'activitat d'inventar, que no és sinó donar solució a les coses que necessitem o a les situacions que ens amoïnen.

Pilar Cruz

Fundació Joan Miró * *Jf...* Barcelona

#MonstreEspai13

Amb la col·laboració de:

Sabadell
Fundació

www.fmirobcn.org

